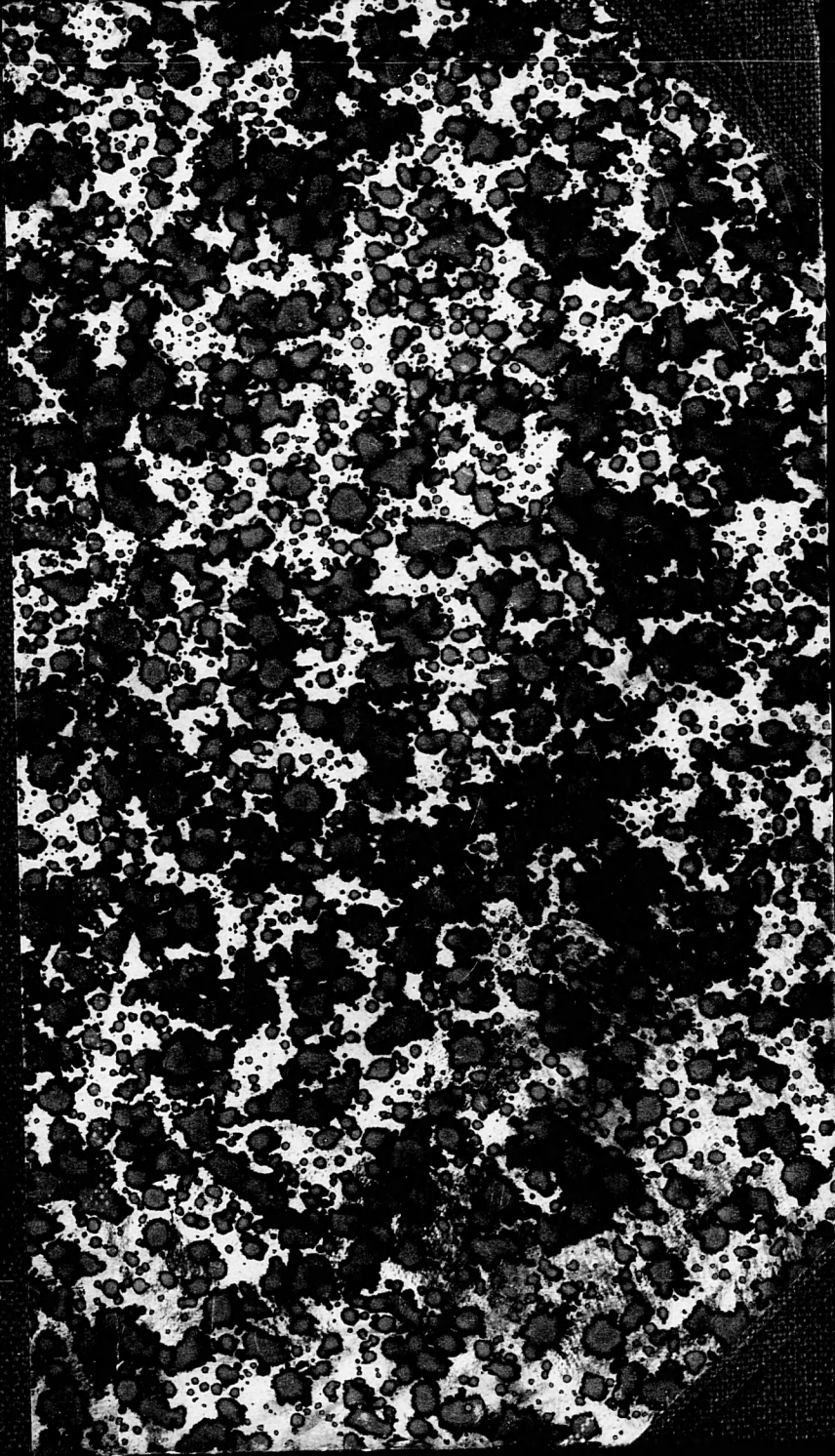

AT

EV

IND. STUD.

oct.

184

Ind. stud. oct.
S. Coolman.

AANTEEKENINGEN

104 1

OP DE

HIKAJAT ABDOELLAH

BIN ABDELKADER MOENSJI,

DOOR

H. C. KLINKERT,

LECTOR VOOR HET MALEISCH AAN DE GEMEENTE-INSTELLING TOT OPLEIDING VAN O. I. AMBTENAREN TE LEIDEN.

— ○ ○ —
Fonds ten behoeve van
Indologische Studiën aan
de Rijks Universiteit
te Utrecht.

LEIDEN. — E. J. BRILL.
1882.

**BIBLIOTHEEK DER
RIJKSUNIVERSITEIT
UTRECHT.**

LEIDEN, BOEKDRUKKERIJ VAN E. J. BRILL.

AANTEEKENINGEN

OP DE

HIKAJAT ABDOELLAH BIN ABDELKADER MOENSJI.

va
de
Zi
de
he
v
z
k
e
t
H
v
t

VOORREDE.

De *Hikajat Abdoellah* bieden wij bij deze den beoefenaren van het Maleisch in een nieuw kleed aan. De eerste uitgave, door den Schrijver zelf bezorgd, was in 4° en gelithographeerd. Zij is zeer zeldzaam geworden, tot groot ongerief voor het onderwijs in de Maleische taal. De *Hikajat Abdoellah* toch behoort met de *Pelajaran* naar *Kalantan*, van denzelfden Schrijver, tot de voornaamste Maleische werken, waaruit men de taal, zooals het tegenwoordig geslacht die gebruikt, moet leeren kennen. Ook om zijn inhoud is het zeer belangrijk, daar het een autobiographie is, de Schrijver in een zeer belangrijken tijd heeft geleefd, en met veel aanzienlijke personen, meestal Engelschen, in aanraking kwam. Boeiend in zijn verhaaltrant weet hij de aandacht der lezers van het begin tot het einde te spannen.

De spelling van den Schrijver hebben wij onveranderd behouden, naar het voorbeeld van Prof. PLINAPPEL. Met het oog op Abdoellah's naam als taalkundige meenden wij dat te moeten doen, zou zijne taalkennis niet overschat worden en menige passage in zijn boek niet onverklaarbaar zijn. Daarbij komt nog, dat zijne spelling soms de juiste uitspraak der woorden aangeeft, waarnaar een oningewijde anders zou moeten gissen.

Met volle vrijmoedigheid bevelen wij deze nieuwe uitgave van Abdoellah's hoofdwerk ook tot leesboek voor den Inlander aan; de eerste editie had dezelfde bestemming en is door de Maleiers (uitgezonderd door de vorsten, wier ondeugden daarin scherp worden gehegeld) gretig ontvangen. Wel is op een paar plaatsen in dit werk zijn oordeel over de Hollanders ongunstig, maar daar spreekt hij meer over hen, die Malaka tijdelijk van de Engelschen hadden overgenomen en er nu van haalden wat ze krijgen konden, dan over de Hollanders in het algemeen. Daartegenover staat, dat hij de bestuursregeling der Hollanders te Malaka prijst en dat hij op meer dan ééne plaats zich streng afkeurend over de handelingen der Engelschen uitlaat; zoo b. v. over hunne inbezitneming van het eiland Singapoera, over de behandeling door hen den Sultan en den Toemenggoeng van Singapoera aangedaan, over het toelaten van slavenhandel en het *Ten-te-hoei*-verbond enz. ABDOELLAH spreekt in zijn werk onbeschroomd en onpartijdig zijn oordeel uit over wie het ook wezen mag. Zijn eigen volk en vorsten spaart hij het allerminst en prijst tegenover hunne zonden en gebreken de deugden der Europeanen, en de weldaden van hun meerdere kennis en hun bestuur. Waar hij een enkele maal zich scherp over de Hollanders uitliet, hebben we getracht door een korte aantekening het harde van Abdoellah's oordeel weg te nemen.

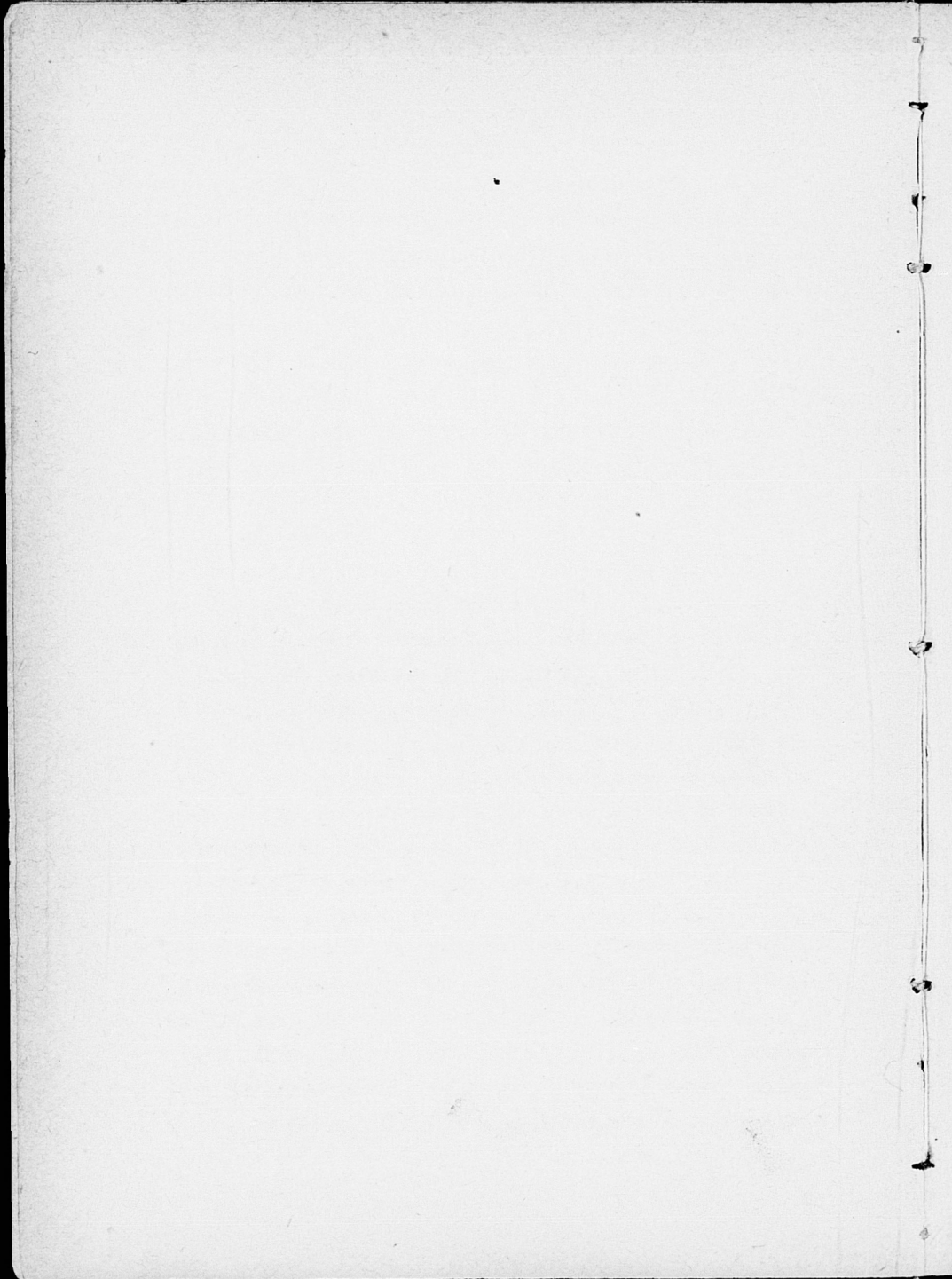
Voor de enkele drukfouten, die er in dit werk gebleven zijn, vragen we verschooning, en wel in de eerste plaats voor het verkeerd gebruik van de *♣* in de eerste vellen, veroorzaakt doordat wij niet wisten, dat dit teeken op zichzelf bestond en verplaatsbaar was. Later is ons dit onder het corrigeeren gebleken en hebben wij dus daarmede ons voordeel gedaan.

Tot ons leedwezen hebben wij in onze aantekeningen niet

alle eigennamen kunnen verklaren, hoewel de meesten, òf door de vriendelijke hulp van wijlen den heer KEASBERRY, òf naar de door ons aangehaalde bronnen, goed opgegeven zijn. Mocht iemand van de weinige, nog resteerende, eigennamen de juiste spelling weten op te geven, dan houden wij ons voor de mededeeling daarvan ten zeerste aanbevolen. Dat velen zooveel genot zullen smaken als wij bij de lezing van dit onbetaalbaar werk is de wensch, waarmede wij het den Maleisch studeerenden aanbieden.

H. C. KLINKERT.

LEIDEN, 12 Juli 1882.

AANTEEKENINGEN

OP DE

HIKAJAT ABDOELLAH.

pag. † reg. 4 en 5. Wie de vriend was, die hem tot het schrijven van deze autobiographie aanspoorde, is ons niet uit de andere geschriften van Abdoellah gebleken.

pag. † reg. 1. **مينتاله** *mëmintalah* in den imperatief is een schrijffout, daar reg. 2 terecht **فنتاله** *pintalah* en reg. 3 **فوهنكله** *pohonkanlah* is gebruikt. Van verregaande slordigheid in de spelling is ook ABDOELLAH niet vrij te pleiten. — reg. 4 **دپنهين** *dipënohinja* zal wel een anglicisme zijn. Beter ware **دسفيکنن** *disampaikannja* geweest. — reg. 5 **کموهران** *kamoerahan*. Bij de plaatsing der verleningsletter is de S. zeer inconsequent. Dàn gebruikt hij haar, zooals in dit woord, om vergissing met een ander, nml. **کمرهين** *kamarahan*, te voorkomen, dàn weer, om aan te toonen, waar in de uitspraak de klemtoon valt, en dàn weer, geheel overeenkomstig den spelregel, in de voorlaatste open lettergreep. Vergelijk b.v. pag. 5 reg. 5 **فغابسن** met reg. 8 **کسلاهن** enz. enz.

pag. ۹ reg. 4 v. o. *disitoe* دسیتو en niet *disana* دسان schijnt hier welluidendheidshalve te zijn gebezigd, daar van het laatste al tweemaal was gebruik gemaakt. Gepast is het echter niet.

pag. v reg. 7 v. b. In den zin *لالو دفراستریکن اورغله ای* is het gebruik van *ای* zonderling. Beter ware, naar mijne meening, *لالو دفراستریکن اورغله* of *لالو ای دفراستریکن اورغله* — reg. 7 v. o. *toelis-mēnoelis* تولس منولس, allerlei schrijfwerk verrichten. Wanneer het grondwoord is verdubbeld en het tweede lid van de verdubbeling krijgt het voorvoegsel *mē*, dan beteekent dit niet altijd eene wederkeerigheid, reciprociteit, der handeling, maar dikwerf ook eene veelvuldigheid en verscheidenheid, b. v. *سنگه* *singah-mēnjingah*, overal aangieren; *تیرو منیرو* *tiroe-mēniroo*, alles nadoen. — reg. 2 v. o. *مرسدین* is de naam van Mr. W. MARSDEN, den schrijver van het Mal. Eng. Woordenboek en de Mal. Grammatica, die door den heer C. P. I. ELOUT vertaald in 1824 en 25, te Haarlem het licht zagen.

pag. ۸ reg. 3 v. b. *طمسین* is de deutsche zendeling C. H. THOMSEN, een Holsteiner, in dienst van het Londensche zendelinggenootschap, die lang te Malaka en Singapoera stond en niet verward moet worden met I. T. THOMSON, die in 1874 eene Engelsche vertaling van een gedeelte der *Hikajat Abdoellah* in het licht gaf onder den titel van *Translations from the Hikayit Abdulla bin Abdulkadar Munshi*, een boek, dat inderdaad zijn geld niet waard is.

pag. 4 reg. 7 v. o. *میجیر کوق* *میجیر*, wellicht major COOK en *انجیترن توان فرکوار* zijn adjutor was de heer FARQUHAR. Deze laatste was resident van Malaka van 1803—1818 en daarna resident van het pas in 1819 gestichte Singapoera.

pag. ۱۰ reg. ۷ v. b. **ادريغ كوك** is ADRIAAN KOCK, kapitein-luitenant en secunde te Malaka.

pag. ۱۱ reg. 4 **تمر من تئين** is de Hollandsche resident TIMMERMAN TIJSSEN. — reg. 5 v. o. Zie over dezen oorlog van de Hollanders met de Boegineezen en Maleiers het Tijdschr. voor T. L. en Vlkk. van het Batav. Gen. v. K. en Wet. dl. XIII pag. 285—361, het stuk van E. NETSCHER, getiteld: *Twee belegeringen van Malaka 1756—57 en 1784.*

pag. ۱۳ reg. 2. Deze bezetting van Malaka door de Engelschen had plaats in 1795 „but their occupation was only provisional and without any intention of permanency, no attention was paid to the internal economy of the place. The officer in command of the troops was invested with a nominal power to enable the proceedings of the Dutch Court of Justice to be perfected, etc. Journ. of the Ind. Arch. 1856 pag. 46.

pag. ۱۹ reg. 6 v. o. **برلاجر** *bêrladjar* in pl. v. het algemeen gebruikte **بلاجر** *bêladjar*. S. schijnt, bij al zijn taalkennis, waarop hij zich vrij wat liet voorstaan, zich niet bewust te zijn, dat de **ل** hier in de plaats van de **ر** is gekomen. Op andere pl. behoudt hij de **ر**, van **بر** ook voor woorden, die met die letter beginnen. — Dat zijne grootmoeder te Malaka eene beroemde godsdienst-onderwijzeres was, en dus eene vrouw het volk leerde, is wel iets éénigs onder de Maleiers. Niet minder opmerkelijk is, dat zij bovendien nog het Maleisch onderwees.

pag. ۲۰ **فكن بارو** is *Pëkan Baroe* (Nieuwmarkt), de voornaamste handelsplaats in de Binnenlanden van Sijak. Dat het goud van daar jaarlijks bij centenaars werd uitgevoerd, is mogelijk wat overdreven voorgesteld. Hij herhaalt dit

echter later nog eens, zoodat men wel voor uitgemaakt kan aannemen, dat de goudproductie van O. Sumatra in die dagen niet gering is geweest. — reg. 6 v. o. *توام* *toewam*, hier moet bij dat woord niet aan duivelbannen gedacht worden, zooals het Wrdb. van dr. PIJN. opgeeft en ook bij v. d. W. niet opgegeven wordt, maar aan het opleggen van droge, warme pappen, zooals heet zand, heete asch, of een warmen steen in een doek gewikkeld. Zie ook het Wrdb. van v. d. W. — reg. 1 v. o. *سبوه* *sèmboeh*, genezen, wordt zoowel van de ziekte als van den zieke gezegd, zie pag. ۳۹ reg. 4.

pag. ۲۸ reg. 11 *فلاجراجن* zonderlinge spelling van *فلجان*.
 pag. ۲۹ reg. 10 v. o. Over deze straffen en de methode van onderwijs op de Maleische scholen zie ook NEWBOLD, *Political and Statistical accounts on the British settlements in the Straits*, Vol. I p. 87 en 171. — reg. 7 v. o. *روتن سگا* *rotan sèga*, beter *سای* *saga*, is een bijzondere soort van rotan, die door PIJN. wel, maar door v. d. WALL niet wordt opgegeven! Nogtans bezat v. d. W. wel de werken van ABD. maar of hij ze ooit geheel gelezen heeft? — In ABD. schets Wrdb. komt nog voor *روتن فغیلس* waarvan mij de beteekenis niet bekend is.

pag. ۳۹ reg. 7. Juist om rekenen te leeren moest de Mal. zich op een andere taal toelekken. Hier was het de *bèhasa kèling* of het *Tèloegoe* of *Tamil*. Thans zijn door de bemoeiing van ons Gouvernement ten behoeve van de bevolking in onze bezittingen verschillende rekenboeken verschenen. — reg. 6 v. o. en vlg. Wat ABD. hier over de regeling van het inlandsch bestuur te Malaka door de Hollanders schrijft, strekt wel tot hunne eer en onderscheidt hen gunstig van de Engelschen. Jammer maar, dat ABD.

dit op andere, voor hem minder aangename en voordeelige oogenblikken, te veel vergat.

pag. ۳۸ reg. 3 **دافتیاد** schrijft ABD. steeds voor **تءءءءء** **تیاد** *ta'dapat tijada*, eene verkorting in uitspraak en schrift die niet aan te bevelen is.

pag. ۴۱ reg. 7 v. o. **بءوءءءءءء** pleit niet zeer voor S.'s taalkennis. — reg. 1 v. o. **سءءءءءءءءءءء** **ءءءءءءءءءءءء**. 't Is opmerkelijk dat de S., waar hij personen sprekende invoert, zelfs fatsoenlijke Maleiers zooals zijn vader, van het plat Maleisch gebruik maakt. Zelfs de verkeerde plaatsing van **ءءءءء** en **ءءءءء** neemt hij over. Zie ook pag. ۴۹ reg. 11 enz. Welk een schoon veld voor sommige taalverbetters!

pag. ۴۴ reg. 7 **ءءءءءءءءءءءء** *těrlaloe ramai* is hier genomen voor levendig van aard, wat de Hindoes en Klinganeezen, bij Maleiers en Javanen vergeleken, bepaald zijn. Zoo heeft WALLACE hetzelfde opgemerkt bij de Papoewa's. — reg. 11, **ءءءءءءءءءءءء** *moensji*. Tegenwoordig geven sommige Maleische goeroe's te Singapoera en Malaka zichzelf reeds dien titel.

pag. ۴۷ **ءءءءءءءءءءءء** als Naamw. met de beide *kafs* is geheel in strijd met den spelregel, de afleiding en de uitspraak. Nogtans gebruikt de S. ze dikwerf in zulk een geval. De reden daarvan zal wel zijn, dat de juiste schrijfwijze **ءءءءءءءءءءءء** met de uitspraak zoo zeer in strijd is. — reg. 12, **ءءءءء** voor **ءءء** komt in dit werk dikwerf voor. De oorzaak daarvan is de uitspraak van de *a* op het einde der woorden als eene zuivere *a*. Op Riouw, waar men die als *eu*, of op Sumatra, waar men haar als *o* uitspreekt, zal men zich in het schrijven van de *s* op het einde der woorden niet zoo licht vergissen.

pag. ۴۸ reg. 1 v. o. **ءءءءء** *ini tah*. Hier is *tah* gebe-

zigt in een bevestigenden zin, elders door mij nooit aangetroffen dan alleen in het kreupel Maleisch der Europeanen. Voor ons „loop toch” zegt men *larilah*, voor „dit toch is” *inilah*. *Tah* is alleen het vraagwoordje *toch*, ter versterking van *apa* en *mana*.

pag. ۵۲ reg. 7 موريتي is fout voor موريتي daar de و en ي steeds *me* zonder neusklank vóór zich nemen. Zoo is ook reg. 6 v. o. دبلاجركن zeer af te keuren. Uit een en ander blijkt, dat de S. zich niet genoeg rekenschap wist te geven van de regels voor zijn eigen taal. Geen wonder dat hij met den zendeling THOMSEN en anderen daarover in een strijd geraakte.

pag. ۵۳ reg. 5 كاراغ من. Hoe is het mogelijk! Zoo iets treft men slechts zelden aan in geschriften van hen, die verre beneden den S. in ontwikkeling staan. Hetzelfde geldt voor سيفن من op reg. 6.

pag. ۹۰ كوة ملاك *kota Malaka*. Dit fort van Malaka was gebouwd door de Portugeezen, die van 1511—1641 meester van Malaka waren en in dat jaar door de Hollanders, geholpen door Djohor en Atjeh, van daar werden verdreven. Niet onaardig is, wat op het laatst in de *Hikajat Hang Toewah* voorkomt omtrent die vestiging der Portugeezen. Daar wordt uitvoerig meegedeeld, dat zij door allerhande listen de vergunning hadden weten te verkrijgen om zich in de stad zelf te vestigen. Even als bij de stichting van Carthago plaats had, vroegen ook zij slechts zóóveel grond, als zij met een buffelhuid konden bespannen. Dit toegegaan zijnde, sneden zij die huid in reepen en maten daarmede de plaats voor een fort af, bouwden dat met de hulp der argelooze Malakanen en begonnen, toen het gereed was, verradelijk op hunne weldoeners te schieten. Geen

wonder, dat de S. van dat verhaal hen voor hellewichten, ongeloofige honden enz. uitmaakt. Eene andere lezing, volgens de *Sadjarah Malajoe*, kan men vinden in de Handleiding van Dr. DE HOLL. 4^e dr. pag. ۲۵۷—۲۹۲. — De slooping van het fort, in dit Hfdst. beschreven, had plaats in 1807 op last van het Britsche Gouvernement en kostte de belangrijke som van 260,000 ropijen. De Engelschen besloten daartoe, om zoo den handel naar *Poelan Pinang* te verleggen en door ontmanteling en verplaatsing der bevolking van deze bloeiende stad een onbeduidend plaatsje te maken. 't Is echter bij de slooping van het fort gebleven, want de bevolking weigerde naar Pinang te verhuizen en ook RAFFLES was tegen de uitvoering van dat plan. Zie NEWBOLD, *Straits of Malacca I* pag. 126.

pag. ۹۳ reg. 8 v. o. فوكق سنا = اغسان Mal. en ۲۱۳۰, Jav. reg. 6 v. o. ايكن سياكف = كاكف *kakap*. Deze en جفول *djoempoel* zijn beiden zoutwatervisschen.

pag. ۹۴ reg. 11 گريجا هلند *gredja Holanda*, de Nederlandsche kerk. Ter nadere verklaring van hetgeen hierop volgt citeeren wij hier, wat NEWBOLD daaromtrent meedeelt: „The town of Malacca is divided by the river abovementioned into two parts, connected by a bridge. On the left bank rises the verdant hill of St. Paul, surrounded by vestiges of an old Portuguese fort. Around its base lie the barracks, lines, and most of the houses of military; the stadthouse, courthouse, gaol, church, civil and military hospitals, the site of the old inquisition, convent, the police-office, the school, post-office, and master-attendants office. On its summit stand the ruins of the ancient church of Our Lady del Monte, erected by Albuquerque, and the scene of the labours and supposed miracles of that „Apostle

of the East", St. Francis Xavier; also the lighthouse and flag staff. A little to the south rises the hill of St. John's, and in the rear, that of St. Francis. On these eminences are still the remains of batteries erected by the Portuguese and Dutch, commanding the eastern and southern entrances of the town. Smaller knolls intervene, covered with the extensive cemeteries of the Chinese. The tombs are white, and constructed with much care, and surrounded by low walls of brick and chunam, in shape resembling a horse-shoe. About these hills are some delightful drives.

The bazars, and by far the greatest part of the town, are situated on the right bank of the river. Three streets run parallel to the coast, one continued beyond the rest for a considerable distance as far as Limbongan. In this are many substantial well-built houses, occupied by the Dutch gentry, by Portuguese, Chinese, Chuliahs, Kling, and Malay inhabitants; here too are the Anglo-Chinese College, the Mission Chapel, the principal Chinese temple, and the two large mosques.

The view of Malacca from the Roads is extremely picturesque." Vol. I pag. 109 en 110.

In de bouwvallen van bovengenoemde kerk, waarvan de muren nog recht overeind staan, bevinden zich vele grafzerken van Portugeezen en Hollanders, waarvan de opschriften vrij goed zijn bewaard gebleven. — reg. 1 v. o. **فنتو بندر هيلر** *pintoe Bandar hilir*. Deze poort stond daar nog, nu vijf jaren geleden, doch, vergis ik mij niet, dan was daarop ook het wapen van onze O. I. Compagnie uitgehouwen, namelijk een schip met volle zeilen en het merk **Vc** en dan stellen die beelden geen Portugeezen, maar Hollanders voor.

pag. ۹۵ reg. 7 v. o. Over genoemden راج حج zie het stuk van E. NETSCHER, Tijdschr. voor T. L. en Vlkk. van het Bat. Gen. v. K. en Wet. dl. XII pag. 285—361.

pag. ۹۷ reg. 2 v. o. لرد منتو is the Earl of MINTO, Goeverneur Generaal van Britsch-Indië, die met Sir STAMFORD RAFFLES de expeditie naar Java heeft op 't touw gezet en bij die gelegenheid in 1811 Malaka bezocht. Deze expeditie slaagde zóó wel, dat reeds den 18^{en} Sept. van datzelfde jaar onze Generaal JANSSENS capituleerde. Op het hier vermelde wegwerpen dier foltertuigen komt de S. later nog eens terug.

pag. ۷۴ راج فرکووار is de resident FARQUHAR, vroeger reeds genoemd. Volgens het Tractaat van Weenen moest hij de plaats overgeven aan de Hollandsche commissarissen, den Schout-bij-nacht WOLTERBEEK en den Resident TIMMERMAN TIJSSEN. Dit had plaats op den 19^{en} Sept. 1818.

pag. ۷۵ reg. 8 v. o. Dat de S. constant سوئي schrijft voor *sipahi* is, omdat dit woord te Singapoera en Malaka steeds *soepai* wordt uitgesproken.

pag. ۷۹ reg. 10 فاوغ کاجه is geen eigennaam, maar een bijnaam of titel, ontleend aan het beroep. Zie voor de beteekenis het Wrdb. van v. D. W. — reg. 12 اوبه اوباتن *obat-obatan*. Uit deze schrijfwijze blijkt, dat hier geneesmiddelen en geen toovermiddelen zijn bedoeld. Voor het laatste heeft men هباتن *hobatan*, ondanks „toovermiddelen bij heidensche volken hetzelfde zijn als geneesmiddelen”. Van de *orang bĕnoewa*, of oorspronkelijke bewoners van het Maleische Schier-eiland, waartoe ook *Pawang Gadjah* wel half-en-half zal hebben behoord, gelooven de Maleiers algemeen, dat zij bijzonder bedreven zijn in het bereiden en aan-

wenden van geneesmiddelen, vergiften en toovermiddelen.

pag. ۷۹ reg. 1 v. o. هوباتن. Hier blijkt uit het verband van den zin, dat geen genees-, maar toovermiddelen zijn bedoeld en dus door ABD. met opzet هوباتن met eene **ه** gebezigd is. De Maleiers onderscheiden wel degelijk op die wijze genees- van toovermiddel. 't Is hiermee gelegen als met توا en توه, مود en موده, waarvan ik het onderscheid, dat daartusschen bestaat, ook tegen de eigenwijsheid van sommigen, blijf staande houden.

pag. ۸۱ reg. 9 v. o. يثاد voor اد يث is iets eigenaardigs van ABD., door mij nog in geen enkel ander HS. aange troffen. Of dit iets van zijn eigen vinding is, dan of hij het eens in één van de vele, door hem gelezen, HSS. heeft gevonden, blijkt uit niets. — reg. 3 v. o. لاپق *lanjak* is kneden met de voeten. — reg. 1 v. o. چلمر is Dr. CHALMERS.

pag. ۸۲ reg. 6 مرمفق houd ik voor *mërampok*, met zijn velen een hevigen aanval doen, op iets beuken. Zie Wrdb. PIJN.

pag. ۸۹ reg. 8 سرنديد, beter سرنديت *sërintit*, parkiet. Zoo treft men ook een enkelen keer فارد aan voor فارت *paroet*, waarvan het eerste is naar de Javaansche spelling.

pag. ۸۸ reg. 5 v. o. تلغكيره, en soms ook ترغكيره, is het Portugeesche *tranqueira*, palissadeering, staketsel. اغلو *anglo chinese college*. Op deze stichting komt de S. later in een afzonderlijk hoofdstuk terug. Zie daarover ook de aanteekening van Prof. NIEMANN, Bloemlezing dl. I pag. 10 en 11. — reg. 3 v. o. مستر بين is Mr. BANE of BEAN.

pag. ۹۳ توان رفليس. Hiermede is bedoeld de vroeger reeds genoemde Sir THOMAS STAMFORD RAFFLES, de groote antago-

nist van de Hollanders in die dagen. In 1795, op veertienjarigen leeftijd, was hij reeds buitengewoon geëmployeerde op het *India House*. In 1805 werd hij benoemd tot tweeden Secretaris bij het Gouvernement van *Poelau Pinang*, in welke betrekking hij zich met veel ijver toelegde op de kennis van de Maleische taal, de zeden en gewoonten der Maleiers. In 1806 vestigde de Engelsche geleerde Dr. LEYDEN de aandacht van Lord MINTO, den Gouv. Gen. van Britsch-Indie, op hem en sedert bezat hij diens volste vertrouwen. Op zijn raad en onder zijne leiding werd de expeditie tegen Java op touw gezet, die in 1811 plaats had en met een gunstigen uitslag werd bekroond. Daarop werd hij tot Luitenant Gouverneur van Java benoemd en wijdde in die betrekking al zijne aandacht aan dat eiland, doch kon, als zoo menig groot man, niet ontkomen aan de scherpe pijlen van laster en verdachtmaking. Zijne verdiensten werden echter in Engeland erkend(?) en hij benoemd tot Luitenant Gouverneur van Bengkoelen. In deze betrekking was het, dat hij met den Majoor WILLIAM FARQUHAR, resident van Malaka, in 1819 de stad Singapoera stichtte en mocht bij zijn laatste bezoek aan die plaats in 1823 de voldoening smaken, dat zij toen reeds eene bevolking telde van 10,000 zielen en jaarlijks £ 2,000,000 in den handel aldaar werd omgezet! Den 6^{en} Juli 1823 vertrok hij weer naar Bengkoelen, om de reis naar Engeland te aanvaarden. Nauwelijks van daar vertrokken, had hij het ongeluk van alles, wat hij met zoo veel moeite en kosten in Indie verzameld had, door het verbranden van het schip te verliezen. Hij mocht de vruchten van zijn arbeid niet plukken, maar stierf op den jeugdigen leeftijd van 45 jaren. Eene biographie van hem is door zijne weduwe in

het licht gegeven onder den titel *Memoir of the Life and Public services of Sir THOMAS STAMFORD RAFFLES, by his Widow, 2 Vol. London 1835.* Een beknopt overzicht van zijn leven is ook te vinden in *the Journal of the Ind. Archip.* dl. IX pag. 306 en vlg. — reg. 7 **مستر مرلين** is Mr. MERLIN, de Secretaris van RAFFLES.

pag. 40 reg. 3. **بنچو** komt noch bij v. D. W. noch bij PIJN. voor. Ik gis dat het **بنتجو** *bintjoet* is, gewelfd, dik, gezwollen. De heer NIEM. vertaalt het ten onrechte met „een weinig voorover gebogen”. Tijdschr. v. N. I. 1854 p. 78. Ook geeft deze t. a. p. voor **جولغ ایر** op: „sterk scheel”, wat moet zijn: een weinig scheel, loensch. Verder is **چگش** niet bol van wangen, maar kuiltjes in de wangen, en **ليهر جنجش** geen „naar boven gerichte”, maar een slanke hals.

pag. 49 reg. 6. Deze regel is na afloop der correctie in het ongereede geraakt, lees: **هوتن دان داتغ انق هريبو**.

pag. 110 reg. 4 v. o. **فغيران** is de Javaansche titel *Pangéran*, dien ABD. hier voor een eigennaam aanziet.

pag. 114 **دريفون** *daripon*. Deze samenkoppeling van **در** en **فون** herinner ik mij niet ooit in andere HSS, te hebben aangetroffen. Ik durf ze niet ter navolging aan te bevelen.

pag. 133 reg. 3 v. o. **لد منتو** over hem, zijn bezoek aan Malaka en de expeditie naar Java zie ook de Ind. Gids Jaarg. 1880 pag. 500.

pag. 124 reg. 9 v. o. is **بين** het Engelsche band, muziekkorps. — reg. 4 v. o. **دوالافس** en **امفت لافس** in twee en vier gelederen opgesteld.

pag. 120 reg. 8 v. o. **دسمبتله** *disamboetlah* heeft het HS. Het moet bepaald **دساهتله** *disahoetlah* zijn.

pag. ۱۳۰ reg. 13 باکرکن. Met dit heldenfeit was Lord MINTO zóó ingenomen, dat hij zijn konterfeitsel ten voeten uit liet schilderen met die marteltuigen voor hem op den grond geworpen en dit aan de stad Malaka cadeau deed, waar het eerst op 't stadhuis en later in de gerechtszaal werd opgehangen. Zie NEWBOLD I pag. 209 de noot.

pag. ۱۳۳ reg. 4 v. o. فنچي poentji. In dezen zin is daarvan de beteekenis: hoeveel beter is het dan niet, dat..... (spottend gezegd).

pag. ۱۴۲ reg. 4 بترجونن betèrdjoe-nan, met zijn velen naar beneden springen, moeten wezen.

pag. ۱۴۵ reg. 4 v. o. سده كدافتن بودي soedah kèdapan-tan boedi, ontmaskerd, zijn streken waren aan 't licht gekomen.

pag. ۱۵۰ اغلو كوليچ anglo kolidj, is het Anglo Chinese College, over welks oprichting dit Hfdst. handelt. Wie daaromtrent meer weten wil verwijzen wij naar NIEM. Bloeml. II, de aant. pag. 10 en 11 en naar NEWBOLD I pag. 181 en vlg. — reg. 5 توان ملين. Hiermede is bedoeld de zendeling van het Londensche Zendel. Gen. Dr. WILLIAM MILNE, die den 2^{en} Juni 1822 te Malaka overleed. Hij wordt in dit Hfdst. voorgesteld als de stichter van dat College, doch uit het werk van NEWB. blijkt, dat de eigenlijke stichter Dr. MORRISSON is geweest. Zie beide Ss. t. a. pll.

pag. ۱۵۲ en volg. Wat ABD. hier schrijft over de Leydekkersche Bijbelvertaling is zeer overdreven. Wat het gebruik der stippen betreft, dan is hij zelf wel in een ander uiterste vervallen, terwijl ook zijne spelling groote onkunde verraadt. Die Bijbelvertaling is, met het oog op den tijd, waarin zij vervaardigd werd en de toenmalige hulpmiddelen, een meesterstuk te noemen. Menige zeer gelukkig

vertaalde passage komt er in voor. Hoe gebrekkig zij overigens ook moge geweest zijn, volgens het getuigenis van ABD. zelf was zij toch zóó verstaanbaar, dat de lezing er van door al zijne makkers als gevaarlijk voor het Mohammedaansche geloof werd beschouwd! Ook is het opmerkelijk, dat al die Engelsche zendelingen, van MILNE af tot KEASBERRY toe, die daaraan hunne krachten hebben beproefd, haar niet behoorlijk hebben kunnen verbeteren. Wel is de zoogenaamde vertaling van KEASBERRY vrij goed, doch ook die wordt door menige slecht overgebrachte plaats ontsierd. Mij komt het voor, dat ABD. aldus over het werk der Hollanders spreekt, 1° om voor zijn geloofsgenooten niet den schijn op zich te laden, dat hij met het heilige boek der christenen ingenomen is, en 2° om in een mooi blaadje bij de Engelschen te staan. Als klerk van RAFFLES zal hij wel geleerd hebben, dat schimpen op de Hollanders den Engelschen steeds aangenaam is. Doch, dit aannemende, dan worden ook de plaatsen in zijn werk, waar hij de Hollanders en hun bestuursregeling prijst en de Engelschen laakt, van des te meer belang. Eindelijk moeten wij hier nog aan toevoegen, dat de Engelschen, hoewel zij al 'eene eeuw onder de Maleiers het bewind voeren en voort konden bouwen op de grondslagen, door ons gelegd, sedert MARSDEN eer achter-, dan vooruit zijn gegaan in de kennis en beoefening van het Maleisch. Zij zouden, indien zij wilden, van ons nog vrij wat kunnen leeren.

pag. ۱۶۳ طمسین zie de aant. bij pag. ۸ hier voor.

pag. ۱۹۰ لیدهن سوسه enz. Behalve de vreemde, Hoogduitsche uitspraak, die de Duitschers aan het Maleisch geven, maken zij zich bespottelijk, door dikwerf de *b* voor de *p* te gebruiken. Zoo spreken ze van een *mangkok bérak*

i. pl. v. m. *pérak*, en *makan poepeer* voor m. *boeboer*, om van nog erger vergissingen niet te gewagen.

pag. 147 reg. 5 جيكالو enz. Uit de hier opgegeven voorbeelden en uit de doorgaande spelling van ABD. blijkt, dat hij niet wijzer was dan zijn discipel. 't Is grappig twee zulke stoethaspels over de spelling te zien twisten en derden door hen als scheidsrechters te zien inroepen, die er nog minder van wisten dan zij.

pag. 173 اغلوه چينيس كلينر *Anglo Chinese Gleaner*, een Tijdschrift, dat door de zendelingen te Malaka werd uitgegeven.

pag. 182 reg. 8 بکابلاری is *Vocabulary*. Later is dat werkje, voorzien van eenige samenspraken, eene korte bloemlezing uit Mal. geschriften enz. onder den titel van *Vocabulary of the English and Malay languages* in druk verschenen, eerst te Malaka en later te Singapoera, en heeft meer dan één herdruk beleefd. Een *third. edition* daarvan in 1854 is in mijn bezit.

pag. 182 reg. 10 v. o. دکتر مرسين. Hiermede is Dr. MORRISON bedoeld. Zie de aant. op pag. 150 reg. 5.

pag. 183 بارغسیاف یغ هندق میالن کتاب ایت دالم بارغ ایت. Deze uitspraak klinkt bijzonder fraai, maar ten opzichte van de Bijbelvertaling is er vrij wat op af te dingen. Men moet al bijzonder goed in het Hebreuwsch en Grieksch thuis zijn, ja, in beide talen een groot meester wezen, om den zin van het oorspronkelijke beter te vatten en weer te geven, dan door de mannen van het vak in den laatsten tijd is gedaan. Niet minder moet men thuis zijn in de inlandsche taal, waarin men de H.S. wil overgieten. Wij durven gerust verklaren, dat zulk een fenix nog moet

geboren worden. De vertalingen, geleverd door hen, die met de oude talen bekend waren, munten waarlijk niet uit door eene betere teruggeving van den tekst, getuigen de Jav. Bijbelvertaling en de Maleische van LEYDECKER. Bij de lezing daarvan komt onwillekeurig dikwerf de vraag op: Hebben ze den grondtekst wel ooit geraadpleegd, of wisten ze er wel veel meer van dan zoo menig oud dorpspredikant, die jaren lang onder de boeren heeft geleefd?

pag. 184 reg. 5 **توان سلیتر** is de heer SLATER; reg. 7 **اغس** is de heer INCE.

pag. 185 reg. 5 v. o. **توان مدس** is de bekende zendeling MEDHURST.

pag. 189 reg. 1 **بھاس تھیول** is het Tamil; — reg. 12 **توان بیطین** is de heer BRIGHTON, — reg. 6 v. o. **توان** **هتین** is de heer HATMOND. — reg. 4 v. o. **توان ادعتین** is de heer ADDINGTON. — reg. 3 v. o. **توان وار** is de heer WAR.

pag. 187 reg. 4 en 3 v. o. **سیلف** *silap* heeft hier de beteekenis van kunstgreep, slag, dien men van iets heeft.

pag. 189 **بستان عارفین** beter **بستان** Perz. *bostan*. bloemhof, dus *bostan arifin*, de bloemhof der verstandigen. Dit was de titel voor een Tijdschrift, dat in het Engelsch volgens ABD. **مگزین** *magazine* heette. Wij kennen het niet.

pag. 191 **سکد فرانقکن هلندا یغ دالم ملاک فون سپوان** **منوکرله عادتقن دان بهسان**. Dien ten gevolge vindt men onder hen tegenwoordig geen enkelen meer, die nog behoorlijk Hollandsch kan spreken. Slechts onder de zeer ouden zijn er een paar, die nog een woord of wat kunnen uithbrengen. Ook de voorvaderlijke kerk, de Nederlandsch

kerk, de hervormde, hebben zij verlaten en zijn gedeeltelijk tot de Engelsche staatskerk, gedeeltelijk tot de Roomsche-Catholieke kerk overgegaan.

pag. 197 reg. 1 **بوکو** *boekoe*, knobbel, kwast, puist. Eenige pagina's verder schrijft hij **بکو** *bēkoe*, gestolten. Het eerste heeft meer voor zich dan het laatste. De beteekenis schijnt te zijn: Het hinderde mij; het zat mij als een knobbel of kwast in den weg.

pag. 198 **برهيني كچيل** *bērhinai kēljil; bērhinai*, dat is *hinai* gebruiken, een algemeene gewoonte in den Ind. Archipel, waarbij men de nagels en ook wel de binnenzijde der handen met het sap der bladen van den *patjar*-boom roodverft. Bij een bruiloft worden die bladeren fijn gewreven, tot een kegeltje gekneed en gereed gezet, opdat de gasten het bruidspaar op den bepaalden tijd daarmede kunnen besmeren. Ook wordt het wel gebruikt bij jonge lieden, die besneden zullen worden. Zie pag. 35 reg. 13. — reg. 5 v. b. **ادفون سکل فرکاکس میج دان گرسی دان اورغ ان جوک یغ ملیانی میج ایت**. Aan dezen zin ontbreekt iets. De S. schijnt te willen zeggen, dat hem die door de heeren waren geleend.

pag. 203 reg. 2 v. o. **برانقکنله** is al even ongepast als **فرانقله**. Had ABD. een paar geslachtslijsten van Mal. vorsten ingezien, dan zou hij zich niet zoo van de wijs hebben laten brengen, maar gevonden dat **برانق** ook gebezigd wordt voor een kind krijgen, gewinnen. Zijne bewering op de volgende pag. reg. 3 is dus zonder eenigen grond.

pag. 204 reg. 5 **بیگد** is het Engelsche *begat*, ons gewan. Uit de woorden van ABD. zelf blijkt, dat de zendingen zijn taalkennis overschat hebben. Van de vertaling der historiesche boeken met zijn hulp is een exemplaar

in mijn bezit, dat daarvan maar al te veel de kenmerken draagt.

pag. ۲۰۹ reg. ۷ جکلو اد ساله سديکت ۲ سیافکه سلیدق
 ایت, als er een weinig fouten in zijn, wie zal dat napluizen? Dit getuigt niet voor den ernst, waarmede THOMSEN die vertaling heeft bewerkt. — reg. 6 v. o. سبیل ۲ zal wel een schrijffout zijn voor ۲ سالین.

pag. ۲۰۸ reg. ۷ v. o. گورو دان جروتولسیغ موره کاجین.
 Hieruit blijkt, dat ABD.'s scherpe veroordeeling ook aan broodnijd moet worden toegeschreven. Toen hij zijne Hikajat opstelde was hij niet meer zoo in trek als vroeger. Hij beziet de zaken hier slechts aan één kant. Had hij zijn oog ook eens gevestigd op echt Maleische geschriften, vooral ook op de Maleische brieven, dan zou hij hebben moeten bekennen, dat zelfs bij de meest beschaafde en ontwikkelde Maleiers de kennis en het gebruik van hun eigen taal beneden nul staat.

pag. ۲۱۳ reg. 10 v. o. کفیتن داؤد. Deze kapitein Daoed, David of Davis, is ons van elders niet bekend.

pag. ۲۱۵ reg. 2 v. o. سایف sajoep is door de verte onduidelijk van iets, hetzij voor het gehoor, hetzij voor het gezicht, hier is het dus bepaald fout en moet het سایو sajoep, treurig, aangedaan door het een of ander verlies, zijn.

id. reg. 11 v. b. Wat hier verhaald wordt is wel van belang om het eens te confronteeren met dat, wat bij NEWBOLD dl. I pag. 127—130 voorkomt, nml. „On the 21st of September. 1818, Malacca, agreeably to the treaty of Vienna, was given over by the British Resident, Colonel Farquhar, to the Dutch Commissioners, Rear Admiral Walterbeck, and Timmermann Thyssen. Events in Europe had prevented this fulfilment of the treaty; until, in the latter end of 1816, a Government order was issued, dated 2nd

November, directing the restoration of Malacca to his Netherlands Majesty. The Dutch did not, however, immediately take advantage of this order: occupying Rhio, near the southern entrance of the Straits, and several advantageous positions on the coast of Sumatra, they were at first in no hurry to dispossess us of Malacca, deteriorated as it had been, both as a military post and a commercial mart, by the increasing trade of Pinang, and by the demolition of its fortifications. Notwithstanding these drawbacks, Malacca was too important a place to be allowed to remain long in our hands, and accordingly Commissioners were deputed, not only to receive over the place, but to repay whatever extra expenses had been incurred by the British Government in retaining possession since the date of the order for restoration, according to treaty, viz. from the 2nd November, 1816, to the 21st September, 1818, when the order was executed. (*) These expenses amounted to Spanish dollars 28,022, and 87 cents.

Before the Dutch colours were hoisted, Colonel Farquhar made claim for indemnification to the British Government on account of the extra expenses incurred in retaining possession of Malacca for the Stadtholder since 1795 to 1818, the expenses prior to 1805 to lie over for future consideration enz.

(*) Garrison Orders. — By Major William Farquhar, Resident and Commandant, Malacca, Saturday, 19th Sept. 1818.

Monday next, the 21st instant, being the day appointed for restoring this settlement to His Netherlands Majesty, the following ceremony will be observed on the occasion: —

The British colours to be hoisted at sun-rise. All the troops in garrison off duty to parade at their respective

barracks, at seven o'clock in the morning, from whence they will remove to the vicinity of the Flag-staff on St. Paul's Hill, when they will take up a position in open ranks on the right of the Dutch troops. The civil and military officers not on duty with corps to assemble at the Government House in full dress at seven o'clock. The British Resident and Dutch Commissioners, with their respective staffs, public officers, etc. will proceed in procession to the spot allotted the troops in the vicinity of the Flag-staff. On their arrival there, they will be received by the troops with presented arms. Drums beating two rolls.

The British Proclamation will then be read by the Resident, and the same repeated in the Chinese and Malay languages, after which the master attendant will begin to lower the union on the royal salute commencing from the battery, and continue to do so gradually until it reaches the ground. The troops, during the lowering of the British flag, will again present arms. Drums beating God save the King.

The Dutch men-of-war in the roads will also fire a royal salute whilst the British flag is descending. The British troops will then take up a new position on the left of the Dutch line, when the Proclamation in Dutch will be read, and explained by the Commissioners or their secretary.

The Dutch colours will then be hoisted full mast, under a royal salute from the British battery, as likewise from the Dutch squadrons.

The troops paying the same compliment of presenting arms on the hoisting of the Dutch colours as they did on the lowering of the British. Drums beating a Dutch march. After which the troops will march off to their respective

barracks. The ceremony being thus concluded, the whole of the garrison guards will be immediately relieved by the Dutch troops”.

PROCLAMATION.

Whereas, by the first article of the treaty between His Britannic Majesty and His Majesty the King of the Netherlands, dated the 13th August, 1816,

It is stipulated, that His Britannic Majesty should restore to the Prince Sovereign of the United Netherlands the colonies, factories, and establishments which were possessed by Holland at the commencement of the late war, viz. on the 1st January, 1803, with certain exceptions therein stated.

And whereas, in pursuance of the provisions of the above recited article, their Excellencies, Rear Admiral Walterbeck and I. T. Timmermann Thyssen, Esq. have arrived at Malacca, and have produced their full powers for receiving charge of the said settlement, on behalf of His Majesty the King of the Netherlands.

It is accordingly hereby proclaimed, that Major Farquhar, the British Resident and Commandant at Malacca, has this day delivered overcharge of the said settlement to their Excellencies the Dutch Commissioners accordingly.

Published at Malacca this 21st day of September, 1818, by order of the Honourable the Governor in Council of Prince of Wales's Island.

(Signed) WM. FARQUHAR,
Resident and Commandant.

pag. ۲۱۷ reg. 7 v. o. بِمَكُورٍ. Deze naam zal wel BOOM-
HOUWER zijn.

pag. ۲۴۹ reg. 1 v. o. مک تورنله هوجن فانس. *Hoedjan*

panas is regen bij zonschijn. v. d. W. zegt, dat die na-
deelig geacht wordt voor de gezondheid. Hij had er aan
kunnen toevoegen, op grond van dit voorbeeld, dat hij
ook als een goed voorteeken wordt beschouwd. Het vallen
van regen bij plechtige gelegenheden, of op gewichtige
dagen, is niet alleen bij de Maleiers, maar ook bij de
Chineezen in den Ind. Arch. een goed voorteeken. Een Chinee-
sche Nieuwjaarsdag zonder regen voorspelt hun een slecht jaar.

pag. ۴۰۰ reg. 10 v. o. سورغ مودا. Uit de beschrijving,
van dezen persoon gegeven, zou men kunnen opmaken, dat
hij officier van administratie bij de Marine was.

pag. ۴۰۰ reg. 3 en 2 v. o. دباچن سورة. Het contract,
toen met den Sultan en den Toemenggoeng gesloten, kan
men vinden in the Journ. of the Ind. Arch. Vol. VII pag. 331
en NEWBOLD Vol. I pag. 485. Over de rechten van HOE-
SAIN SJAH op het eiland Singapoera, zie Journ. of the Ind.
Arch. Vol. IX pag. 315.

pag. ۴۰۱ reg. 5 v. o. ايفرن برنام كفيتن فليين. Dat is:
zijn zwager, genaamd kapitein PLANE.

pag. ۴۰۲ reg. 12 دفر بوتن فرجنجيين. Zie de aanteeke-
ning op pag. ۴۰۰, opmerkelijk is het, dat in dat contract
geen sprake is van alles, wat ABDOELLAH hier over de ver-
deeling van macht en inkomsten meedeelt.

pag. ۴۰۳ reg. 2, توان برنيد. Is de heer BERNARD, As-
sistent Police Department. Zie pag. ۴۷۳ reg. 10 v. o.

pag. ۴۰۴ reg. 5 توان مٲويين. Dit is wellicht dezelfde,
die in the Journ. of the Ind. Arch. vol. VII, pag. 339
captain METHUEN wordt genoemd.

pag. ۴۹۷ reg. 2 v. o. توان كولمن. is de heer G. D. Co-
LEMAN, civiel Architect te Singapoera.

pag. ۲۹۹ reg. 2 en 3 **توان سفاتیس اود دان کونالی**
 Hiermede zijn bedoeld de heeren SPOTTISWOODE-CONNOLLY
 & Co. kooplieden.

pag. ۲۷۵ reg. 1, **توان جان مرکین** is de heer JOHN
 MORGAN; id. reg. 4, **کفیتن دیویس** is kapitein C. E. DA-
 VIS van de garnizoensstaf.

pag. ۲۷۷ reg. 10, **توان کثري** is de heer A. GUTHRIE, chef van
 de handelsfirma GUTHRIE and CLARK. id. reg. 6 v. o. **دقتر**
ملکمری is doctor W. MONTGOMERIE, assistent-stadsheermeester.

pag. ۲۹۵ reg. 1 **دو حال تمفت بلاجر توان رفلیس**. De
 stichting der. school voor Maleiers, Chineezzen en Klinga-
 neezzen te Singapoera door RAFFLES wordt nader beschreven
 door NEWBOLD, vol. I pag. 288 en vlg.

pag. ۳۰۲ reg. 5 v. o. **کو خبرکنله سکل حال احوال ایت**.
کفد توان رفلیس. De gissing ligt voor de hand, dat de
 handel in slaven, en vooral in slavinnen, destijds door de
 overheid te Singapoera in stilte werd aangemoedigd. Daar-
 voor pleit sterk wat NEWB. vol. I pag. 281 zegt: The
 number of males compared with that of females in the po-
 pulation returns of Singapore, is remarkable, particularly
 among classes where polygamy is allowed. The census
 for 1836, gives a total of 29,984; out of which only 7,729
 are females. This disproportion, whether arising from the
 strict prohibition of the emigration of females by the laws
 of China, or from the fluctuating nature of the population,
 or from the obstacles presented to a permanent settlement
 of natives by the present land regulations, is a serious
 impediment to the prosperity of the island, and should
 be, if possible, immediately removed.

pag. ۳۱۰ reg. 12 **تیان بوله برمایین جودی**. Dit verbod
 heeft men later weer moeten intrekken en het recht om

te laten spelen verpacht. Het had aanleiding gegeven tot eene gevaarlijke samenzwering, waarin ook de inlandsche politie was betrokken.

pag. ۳۱۸ reg. ۹ **توان کوپروس** is de heer CLAUDE QUEIROS, een koopman, wiens naam met dien van nog veertien anderen voorkomt op de lijst der allereerste Magistraten van Singapoera.

pag. ۳۴۳. Het opschrift **دریکال تنتیوی**. Zie over dit Ten-te-hoeï of Hemel- en Aardeverbond der Chineezen de stukken van prof. HOFFMANN in de Bijdr. v. h. Kon. Inst. voor T. L. en Vlkk. van N. I. dl. I, pag. 261 en II, pag. 292. Verder dl. XXXII van de Verhand. Bat. Gen. v. K. en Wet., dat, behalve eene vertaling van den Chin. roman *Het gebloemde briefpapier* en een stuk over de *prostitutie in China*, een uitvoerige verhandeling, voorzien van platen, bevat, getiteld *Thian Ti Hwui, the Hung-League or Heaven-earth-league, a secret Society with the Chinese in China and India*, by G. SCHLEGEL.

pag. ۳۶۵ reg. ۵ v. o. **دکوارکنن** moet het zijn en niet, zooals prof. NIEMANN in zijne Bloemlezing 2^e st. pag. ۳۹ heeft **دکلورکنن**. Zie ook de Wrdbn. van PIJN. en v. D. WALL op **کور**.

pag. ۳۷۴ reg. 1. **دفریوتن فرجنجین ایت**. Dit eindtractaat is in zijn geheel te vinden by NEWB. I, pag. 490—495.

pag. ۳۹۱ reg. 1 en vlgg. De namen der hier vermelde kooplieden zijn mij vroeger door den heer KEASBERRY, Amerikaansch zendeling te Singapoera, opgegeven als volgt: BOUSTEAD, BENJAMIN BUTLER, SYKES, READ, PATIN, THORINGTON, JOHN MORGAN, KEW, WATT, MACDANOW, PUEVIS, ARMSTRONG, ROGERS, MARTYN, CARNÉ, DYCE, HAMSON, GILBERT MOCMAKING en KERR.

pag. ۳۹۲ reg. 5 en vlgg. Uit de wijze, waarop ABD.

hier de voor- en achtervoegsels opnoemt, blijkt duidelijk zijn onkunde op 't gebied van de Grammatica. — reg. 11. Hier zijn bedoeld de zendelingen HUMPHREYS, KIDD en COLLY.

pag. ۴۰۰ reg. 1 en pag. ۴۱۸ reg. 3 v. o. **توان فرنیس** is de heer JOHN PRINCE, de opvolger van CRAWFURD. — reg. 3

توان مکسیسن is de heer MURCHISON, de opvolger van PRINCE. — reg. 4 **فرسکریف** zal wel PRESGRAVE zijn. Hij komt voor in the Journ. of the Ind. Arch. vol. IX pag. 57 als EDWARD PRESGRAVE, *Esq. Deputy Resident, Malay Translator* en op pag. 58 ook als *Commissioner Court of Requests*. —

reg. 6. **توان بنهام** is de Resident S. G. BONHAM, ook bekend uit de *Pelajaran Abdoellah*. Hij was de eerste resident van Singapoera, die Goeverneur werd van al de Straits Settlements. — reg. 7

توان ونگرو is de heer WINGROW, het toenmalige hoofd van de politie. — reg. 9 **توان چرچ**

is de heer CHURCH, reg. 10 **توان فریار** de heer FERRIER, en reg. 12 **میجر لوه** Major LOW, allen volgens de opgave van den heer KEASBERRY. Op reg. 5 v. o. wordt met **توان**

مکسویل de koopman I. D. MAXWELL bedoeld.

pag. ۴۰۲ reg. 2 **توان یوس** de naam van dezen zending is mij niet bekend.

pag. ۴۰۹ reg. 12 **سیمان کنجا ایراس** is de naam van de soort van kris. Over de verschillende soorten van dat wapen, bij de Maleiers in gebruik, zie NEWB. II, pag. 205, waar wel de *kris sempana*, maar niet bovengenoemde vermeld staat. Ik gis, dat deze woorden moeten zijn **کنج**

ایر راس, hoewel deze combinatie mij vreemd voorkomt.

pag. ۴۱۸ reg. 1 v. o. **توان مکسیسن** is de heer MATHESON.

pag. ۴۱۹ reg. 5 **رقدرد** is het Engelsche recorder, griffier.

— reg. 7 v. b. **گرنجوری دان فیتی جوری** is *Grand Jury* en *Petty Jury*, de groote en kleine rechtbank van gezworenen.

pag. ۴۲۰ reg. 10 v. o. De beide namen **توان ملكين**, de heer MALKIN? en **توان كر سكوير**, de heer CAR? esq. heb ik niet in de mij ten dienste staande bronnen kunnen vinden.

pag. ۴۲۳ reg. 9 **توان ربنوسين**. Hiermede wordt bedoeld de heer W. ROBINSON, schrijver van *An attempt to elucidate the Principles of Malayan Orthography. Printed at the Mission-Press, Fort Marlborough 1823*. Dit werk is vertaald door E. NETSCHER en onder den titel van *Proeve tot opheldering van de Gronden der Maleische spelling* opgenomen in het 26^e dl. van de Verhand. Bat. Gen. van K. en Wet. 1855. Of ROBINSON echter ook eene Grammatica van het Maleisch heeft gepubliceerd is ons niet bekend. — reg. 3 v. o. Wat ABD. hier over het aanhechtsel *lah* schrijft, versterkt ons in het gevoelen, dat *lah*, hoewel men het wil afleiden van *têlah*, wel een nadrukswoordje is, maar niet bepaald tot vorming van den onvolmaakt-verleden tijd kan gebruikt worden.

pag. ۴۲۴ reg. 1 en vlgg. Treffender blijk van onbekendheid met zijn eigen taal dan hier had ABDOELLAH moeielijk kunnen geven, want *kaboewangan* en *kamoedaïn* zijn werkelijk in gebruik en niet op ééne lijn te plaatsen met de dwaze woorden, die hij zelf aldaar vormt, of met zijn gebruik van *jangada* i. pl. v. *ada jang* of *dapatijada* voor *ta'dapat tijada*. Ook ABD. hoewel zijne tijdgenooten in kennis overtreffende, is niet vrij te pleiten van kunstenmakerij en ijdel vertoon van knapheid.

pag. ۴۲۵ reg. 3 v. o. **كات اورغ فوته**. De dwaasheden, hier verkocht, heb ik nog in geen enkele Grammatica van een Europeaan aangetroffen. Ook kan ik mij niet voorstellen, dat deze vraag van de Engelschen aan ABD. gemeend was, of ze moeten al zeer stupid zijn geweest. Intusschen

is het mij niet onbekend, dat op dit gebied bij het onderwijs in de Mal. taal de meest onzinnige vragen kunnen gedaan worden.

pag. ۴۲۹ reg. 8 v. o. **ادفون تيف ۲ بغس ايت اiale منجاد**. Deze stelling is, wat de Maleiers betreft, niet zonder voorbehoud als waar aan te nemen. De gewone Maleier kent zelfbewust geen enkelen taalregel, maar spreekt en schrijft zijne taal geheel instinctmatig, of, zooals de ouden zongen, zoo piepen de jongen. Eerst de Europeanen hebben de regels opgespoord en derzelver toepassing aangetoond. Hebben zij daarbij wel eens misgetast, daarvan kan men hun geen verwijt maken. Zoo ABD. nu nog leefde zou hij, althans van de Hollanders, op dit gebied nog veel kunnen leeren.

pag. ۴۲۷ reg. 9. **كاكي سبق**. Van dezen *kaki tembok* der Maleische grammatica, door ABD. gelegd, hebben wij nooit iets te zien of te hooren gekregen. Het zal wel bij zijne vrome wenschen gebleven zijn. Op taalkundig gebied heeft hij, naar ik van KEASBERRY vernam, niet anders nagelaten dan twee schetsen van een Maleisch Woordenboek, één in folio, gebruikt door v. D. WALL, en één in kwarto, dat met het eerste niets gemeen had, en door mij is geraadpleegd bij de samenstelling van mijn Supplement. Van het eerste heb ik nooit iets in handen gehad dan alleen de naakte lijst der woorden, zonder hoegenaamd eenige verklaring er bij, met verzoek om van sommige woorden, met een puntje aangeduid, de beteekenis op te sporen!! — reg. 8 v. o. **فدري ايبين**. Ook de naam van dezen zendeling is mij niet bekend. Ik lees er EVANS uit.

pag. ۴۲۹ reg. 10. **توان نيوبول** is T. I. NEWBOLD, schrijver van het door ons reeds meermalen genoemde werk,

welks titel in zijn geheel luidt: *Political and Statistical account of the British Settlements in the Straits of Malacca, viz. Pinang, Malacca and Singapore, with a history of the Malayan States on the Peninsula of Malacca, in two volumes. London 1839.*

pag. ۴۳۳ reg. 5 en 6 v. o. *گورخ فنچور* en *اولر گاجه* zijn twee plaatsen in de binnenlanden van Malaka, gelegen ten N. van de stad Malaka, het eerste is een dorp, het tweede een berg, op de grens van het landschap *Naning* bij *Pangkalan Naning*. Zie de kaart bij NEWB. en die in the Journ. of the Ind. Arch. vol. I, 1856, pag. 298. — reg. 4 v. o. *توان برچی بسترهوه* is de heer I. B. (of Bartje?) WESTERHOUT, van afkomst een Hollander, die, na de expeditie der Engelschen tegen Naning, zich verdienstelijk heeft gemaakt, door dat landschap onder geregeld bestuur te brengen. Zie NEWB. vol. I pag. 152 en 233 en vlgg. — reg. 2 v. o. *جاكون*. Zie over dezen wilden volksstam ook NEWB. vol. II pag. 369 en vlgg.

pag. ۴۳۷ reg. 7 v. o. *بارغکالی اورغ نصرانی جوک*. Deze veronderstelling is niet zoo vreemd als men de afstammelingen der Portugeezen te Malaka heeft gezien. Zij zijn veel donkerder van kleur dan de Maleiers en zoo wel naar lichaam als naar geest staan zij op een lageren trap. Hierbij komt nog, dat er werkelijk graven van Portugeezen in de bosschen van Malaka worden gevonden en een dorp op de noordelijke grens van Naning zelfs *doesoen Pringgi* heet.

pag. ۴۴۹ reg. 9 v. o. *توان فریبر*. Zie de aant. op pag. ۴۰۰.

pag. ۴۴۸ reg. 6 *برفرغ دشن فغهورلو نانینگ*. Over dezen oorlog van de Engelschen met het hoofd van *Naning* zie de verhandeling in the Journ. of the Ind. Arch. 1856 pag. 194—232 en NEWB. vol. I, pag. 227—235.

pag. ۴۴۹ reg. 9 *توان لويس* is de heer LEWIS, assistent

resident, die de expeditie als gecommiteerde vergezeld.

pag. ۴۵۰ reg. 3 v. o. **فنتوس** is JOHAN VAN TWIST, de eerste Goeverneur van Malaka na de verovering dier plaats door de Hollanders. Met hem heeft Naning het eerste contract gesloten den 15^{en} Aug. 1641. De afgevaardigden, door zijn opvolger JEREMIAS VAN VLIET gezonden en vermeld op de volgende pagina, geeft NEWB. I pag. 201 op als te zijn Kapt. S. Alexander Mendos en Antonio Gonio Louis Pinjero. Of deze dezelfde is, die op pag. ۴۵۱ reg. 1 wordt genoemd **غرنيس كوفپور** is mij niet gebleken. Verder houd ik **سص** voor den opperkoopman JAN SAS, vermeld bij Valentijn, uitgave Keyzer, I, pag. 86.

pag. ۴۵۱ reg. 7 v. o. **مک دکنتي فول اوله اتق سودران**. Daar de bevolking van Naning uit Menangkabouwers bestaat, die van Sumatra daarheen zijn verhuisd, is zij ook verdeeld in *soekoe's* en bestaat er geen erfopvolging in de rechte lijn, maar zijn de zusterskinderen steeds erfgenamen. — reg. 2 v. o. **مور** of **موار** is *Moär*, een landschap op het Schiereil. Malaka ten Z.O. van Naning.

pag. ۴۵۲ reg. 10 v. o. **قانه گمنچيه**. Deze plaats heb ik op de mij ten dienste staande kaarten niet kunnen vinden. NEWB. noemt haar *Gominlji territory* vol. I pag. 222. Volgens the Journ. of the Ind. Arch. 1856 pag. 231 ligt het in Naning en zijn er goudmijnen, die door Chineezen en Maleiers bewerkt worden. Ook zijn er eenige tinmijnen, doch deze zijn van weinig waarde.

pag. ۴۵۲ reg. 6 v. o. **ويلم فشم**. Wie hiermede bedoeld wordt is niet duidelijk. NEWB. vol. I pag. 217 geeft op: Malacca 5th May 1703. Instructions given by BERNARD PHOONSEN, Governor and Director of the Town and fortress of Malacca in Council to PETER ANTHONY DE FIGAREDO enz.

in respect to the installation of Sri Radja Merah. Het lijdt bijna geen twijfel dat **فشم** en PHOONSEN beiden den waren naam niet juist teruggeven. — reg. 2 v. o. **مبولغکن کبسانرن**. Deze *kabésaran* of regalia bestonden, volgens NEWB. vol. I pag. 222 uit een zwaard, een baadje en een geslachtsregister. Hij zegt er van: the kabesaran of his ancestors was kept in a houseshaped chest, and was only publicly produced once a-year. Its contents were perfumed with the smoke arising from a censer of odoriferous gums, and washed with water and rice-flour by the sacred hands of the Panghulu himself. At an exhibition of them, the superstitious natives, not even daring to look upon these miraculous relics, fell prostrate, with their foreheads pressed to the earth, exclaiming: „Dowlet! dowlet!” *dawlet*

The properties ascribed to the sword are those generally known by Malays under the term *Betuah*, which, among other meanings, has that of any thing imparting invulnerableness and irresistibility to the wearer. Secret enemies are detected, by their involuntarily trembling in the august presence of the weapon. The silk baju, it is believed, will fit none but the Panghulu, or the person destined to become his successor. To this day, it is firmly credited by many of the Malays, that the elder brother of *Abdul Syed* was rejected from the Panghuluship solely on account of his inability to get his head through the neck of the vest, which is represented to be so small, as scarcely to admit of the insertion of two fingers.

The truth of the matter is, that he was set aside by the *Am-pat Suku*, on account of his unfitness and unpopularity. How the ex-Panghulu contrived to slip his large head through the silken vest must still remain matter of conjecture to the learned.

pag. ۴۵۳ reg. 1. **سوکون سملنگ**. De namen der 4 *soekoes* zijn volgens NEWB. vol. I pag. 238 *Sa Melongan*, *Anak Malacca*, *Tiga Battu* en *Munkal*. Hij voegt er bij: there were three other *sukus* or tribes in Nanning, viz. those of *Battu Balang*, *Tiga Menek* and *Bodoanda*. The number, however, of individuals composing these tribes became so insignificant, that they were incorporated with the four general divisions. — reg. 6 v. o. **کورنیل طیلیر** is kolonel TAYLOR, de Engelsche resident te Malaka in 1802.

pag. ۴۵۴ reg. 6 v. o. **سمویل کرلیغ** is de Engelsche resident van Malaka in 1826 SAMUEL GARLING. — reg. 5 v. o. **توان ائسین** is ROBERT IBBETSON, Goeverneur van Poelau Pinang, Singapoera en Malaka.

pag. ۴۵۷ reg. 6. **توان بقبی** is de Engelsche luitenant BEGBIE.

pag. ۴۹۰ reg. 1. **توان ونکرو**. Volgens opgave van den heer KEASBERRY is dit de heer WINGROW.

pag. ۴۹۵ reg. 3 v. o. **ادریغ منجوة** schijnt de naam te zijn van den eigenaar van het huis, dat de Sulthan huurde. Vroeger is **ادریغ** reeds voorgekomen voor ons Adriaan.

pag. ۴۷۰ reg. 3 en 2 v. o. De hier genoemde landschappen liggen allen op het Schiereil. Malaka.

pag. ۴۸۱ reg. 8 **بینی کرال** Waarschijnlijk de vrouw van zekeren KRAAL, een van de Hollandsche afstammelingen te Malaka. De naam is mij niet bekend.

pag. ۴۸۴ reg. 8 v. o. **برکندول** Dit overoud gebruik der Maleische vorsten is nog bij de Dajaks op Borneo en bij de Timoreezen in zwang als teeken van rouw. Zie CARL BOCK, Reis in O. en Z. Borneo pag. 42 en plaat 25, en Dr. I. I. DE HOLLANDER, Handl. tot de kennis der Mal. taal, pag. 46 reg. 12.

pag. ۴۸۹ reg. 9 فنجا تندران Over dit werk en de vertaling daarvan door ABD. Zie de HOLLANDER Handl. bij de beoefder Mal. taal en letterk. 5^e dr. 2^e dl. pag. 368 en 369.

pag. ۴۸۷ reg. 8 v. o. توان بستیت is de vroeger reeds genoemde heer BOUSTEAD; reg. 5 v. o. کومس چمبر is Commerce Chamber of Kamer van Koophandel, opgericht in Febr. 1837. Zie over de oprichting en de statuten NEWB. I, p. 391—395.

pag. ۴۸۸ reg. 10 توان ارمسترخ is de heer ARMSTRONG; reg. 5 v. o. توان جانسين is de heer A. L. JOHNSTON.

pag. ۴۹۱ reg. 9 v. o. توان کلمن is de stads-architect COLEMAN. Deze fraaie kerk, in gothischen stijl gebouwd en van een toren voorzien, behoort aan de Episcopaalsche gemeente. Ook van binnen is zij zeer net en geheel met kokos-tapijten belegd. Ook de gereformeerde Schotten hebben een steenen kerk te Singapoera en een vasten predikant, terwijl zekere heer ROBINSON, handelaar, vroeger een kapel heeft laten bouwen voor den dienst der Baptisten, of liever Plymouth-brethern. Verder vindt men te Singapoera een R. C. Kerk en klooster, een Armenische kerk, bedehuizen voor de Joden, Mohammedanen, Perzen, Hindoes, Chinezen enz. Er is bijna geen godsdienst op aarde, of hij heeft zijne vertegenwoordigers in dit nieuwe Babel van het Oosten.

pag. ۵۰۱ reg. 8 v. o. توان تریسی. De naam van dezen Amerikaanschen zendeling is mij niet bekend.

pag. ۵۰۲ reg. 2, توان نورث is de heer NORTH.

pag. ۵۰۴ reg. 7 v. o. توان جان سترونق is de zendeling JOHN STRONACH. — reg. 5 v. o. توان پیامین فیچی is de zendeling B. P. KEASBERRY, een merkwaardig man, Amerikaan van geboorte, wiens kennis van de Mal. taal en invloed op de Maleiers bijzonder groot waren.

Hij was met **ABD.** zeer bevriend, bezat een groote drukkerij, de Singapore Mission press, een lithographisch établissement, een kostschool voor Mal. en Chin. meisjes, een dito voor jongens, een flinke steenen kerk, een eigen jacht met bemanning enz. Zijne woning, voorzien van vele bijgebouwen, stond op een heuvel, *Mount Sion*, buiten Singapoera, welke heuvel hem door de Engelschen was ten geschenke gegeven. De tegenwoordige *toemënggoeng's* van Djohor en Singapoera hebben beiden op zijne school hunne opleiding ontvangen. Een lange lijst vormen de Maleische geschriften, door hem uitgegeven. Hij stierf ongeveer 7 jaren geleden in hoogen ouderdom, getroffen door eene beroerte op den preekstoel. Na zijn dood is zijn werk geheel in duigen gevallen, daar er niemand was, die het op zich kon nemen. De Mission-press is overgaan in handen van een atstammeling der Portugeezen en werkt nu geheel alleen voor wereldsche belangen. Het woonhuis op Mount Sion met toebehooren werd, nu 5 jaren geleden, bewoond door het hoofd van de politie te Singapoera!

pag. ۰۰۰ reg. 7 v. o. **توان طمسین**, schijnt de heer THOMSON te zijn, die eene gedeeltelijke vertaling van de Hikajat Abdoellah heeft uitgegeven. Hij moet dus niet verward worden met den vroeger zoo dikwerf genoemden zendeling THOMSEN. Zie de aant. op pag. ۸. — reg. 6 v. o. **توان یغ** **بله**. Den naam van dezen zendeling heb ik nergens kunnen vinden. Ik lees er uit JUNGBOLD. — reg. 3 v. o. **توان** **تربلی** dit is dezelfde, die in de *Pelajaran Abdoellah* **توان تراویلی** wordt genoemd. Zie de uitgave daarvan door prof. PLJNAPPEL 1855 pag. ۳ reg. 6 v. b.

pag. ۰۰۷ reg. 3 **توان سکت** is de heer SCOT. — reg. 4 **مکیلودر** is de *Maggylander*. — reg. 5 **واترودج** is de *Wa-*

terwitch. — reg. 4 v. o. در نكري فارس اد سورغ توان. De Schr. schijnt een brief te hebben ontvangen van den heer DULAURIER te Parijs, die zijne Pelajaran in het Fransch heeft overgezet.

pag. ٥٠٨ reg. 4 فمکين *pëmëgijan*, afgel. Subst. voor het gaan, komt ook in andere HSS. voor. De wijze, waarop het afgeleid is, is vreemd en mogelijk dit 't eenige voorbeeld in het Maleisch, daar het van *përgi*, of liever *pëgi*, afkomt, met ingevoegd *ëm* en achtergevoegd *an*. — reg. 12 كمفغ بوين *kampoeng Boejan*, de wijk der Bawejaners of bewoners van het eil. Bawejan ten N. van Java. Lieden, van daar afkomstig, worden door de Maleiers *orang Boejan* genoemd. De Europeanen gebruiken hen meestal voor paardejongen en koetsier. — reg. 6 v. o. كتاب سجاره ملايو Deze uitgave van de *Sadjarah Malajoe* met Ar. karakter bezorgde ABD. op verzoek van de overheid ten behoeve van het onderwijs in de Maleische taal op de Raffles Institution. Hij heeft haar naar verschillende HSS. bewerkt. Zij verscheen met een zeer uitvoerige voorrede, voornamelijk handelende over het nut der drukkunst, te Singapoera, volgens Dr. DE HOLLANDER omstreeks het jaar 1830. Een exemplaar daarvan is in mijn bezit, doch op den titel wordt noch de tijd, noch de plaats, noch de naam van den drukker opgegeven. Zie daarover vooral Dr. DE HOLLANDER. Handl. dl. II, pag. 356 en 357. Als het voornaamste historische werk der Maleiers en als geschikt leesboek voor den inlander verdient het alleszins weer op nieuw te worden uitgegeven.

pag. ٥١١ reg. 9 v. o. انچا بنتچا *intja-bintja*. Dit woord wordt in de woordenboeken niet gevonden, of het zou het *intja* van Leydekker moeten zijn, nml. helder, klaar, maar door hem opgegeven van het weder. Het zou dan

eene verkorting kunnen wezen van *intja bërintja* en, op goederen toegepast, verklaard kunnen worden met: schoon op. In het Soendasch beteekent *intja* vertrekken, verhuizen, heengaan, en *intja-intja*, telkens heengaan of verplaatsen.

pag. ۵۱۲ reg. 8 فلنتيق ايبليس *pëlantik Iblis*. Wat ABD. hiermede bedoelt is mij niet recht duidelijk. v. D. WALL geeft voor *mëlantik* op: in 't openbaar aanstellen of benoemen en voor *lëntik*, ingebogen, gebogen. Ook bij PIJN. is het met eene hier passende beteekenis niet te vinden.

pag. ۵۱۳ reg. 6 v. o. كتاب هنري دغن فغاسهن. Vergis ik mij niet, dan is dit eene Maleische vertaling van *de Hendrik van Eichenfeltz* van C. Schmidt, een algemeen bekend kinderboekje, dat, benevens nog anderen van denzelfden schrijver, uit het Hoogduitsch in de meeste talen van Europa is overgebracht.

pag. ۵۱۴ reg. 1 تروان فدري سترونق *toewan padri Stro-nach*. De juiste naam van dezen zendeling is in de aant. op pag. ۵۰۴ reeds opgegeven. — reg. 9 بهاس كريق *běhasa Greek* in navolging van de Engelschen. Anders gebruikt men in het Maleisch voor Grieksch يوناني *joenani*. — reg. 4—1 v. o. Wij zouden wel eens willen weten, welke uitdrukkingen ABD. daarvoor in de plaats had willen stellen. Hoe jammer, dat hij geen enkele opgeeft.

pag. ۵۱۵ reg. 7 ترفدای houd ik voor ترفدي, van *pada*, voldoende, dus meer dan voldaan, of er meer dan genoeg van hebben. — reg. 12 چاچه houd ik voor Jay. = چلا Mal.

pag. ۵۱۸ reg. 7, راکسا *raksa* voor راس *rasa*, kwikzilver.

pag. ۵۱۹ reg. 9 v. o. سيسستريس. Hieruit zal *Sesostriis* moeten gelezen worden en فناقتنشري schijnt *Plenipotentiaris* te moeten beduiden. — reg. 8 v. o. كفتين ايليت is, naar ik gis, kapitein ELLIOT.

pag. ۵۲۱ reg. 6 باترورث is BUTTERWORTH, de Goeverneur van de Straits-settlements. — reg. 6 v. o. تَوَان بَلَدَاَل. Wie deze heer is, die tegen de verwachting geen resident werd, weet ik niet. — reg. 2 v. o. سَنَجُورِي. Ik gis dat dit de naam van een of anderen Perzischen of Armenischen koopman te Singapoera is.

pag. ۵۹۵ reg. 3 دَکَرْتَن اللّٰه هَتِيْن مَنچَارِي عَقْل 3. De eer daarvan komt niet alleen aan den Goeverneur Butterworth en de Engelschen toe, maar ook, en vooral, aan het Neerl. Indisch Goevernement, dat, ondanks de tegenwerking der Engelschen, zulke doeltreffende maatregelen heeft genomen. Men zie daarover E. NETSCHER, *de Nederlanders in Djohor en Sijak*, dl. XXXV der Verhandelingen van het Bat. Gen. v. K. en Wet. pag. 290—298.

pag. ۵۲۹ reg. 4 تَوَان هَنْرِي يوسين 4. *toewan Henri Josin?* is mij van elders niet bekend. Wellicht was hij de toenmalige Gouvernement's tolk voor de Maleische taal.

pag. ۵۳۸ reg. 10. سِير هَنْرِي فَوْتِينجَر 10. is Sir HENRY POTTINGER; reg. 11. كُون وَالس 11. zal wel *Cornwallis* wezen. — reg. 9 en 8 v. o. Door de vriendelijke hulp van Prof. G. SCHLEGEL zijn wij in staat het volgende mee te deelen: Bij het vredestractaat op 29 Aug. 1842, gesloten aan boord van de *Cornwallis*, tusschen Sir HENRY POTTINGER en KING, werd laatstgenoemde bijgestaan door ILIPOE en NIOE-KIEN; de eerstgenoemde was de Mandschoe kommandant van het Garnizoen van Nangking (dus geen chinees, zooals zijn naam reeds aanduidt) en de tweede was de gouverneur dier stad.

eur
ent
dat
nen

دک
mt
en
er-
n,
zie
k,
en

?
n-

r-

t.

:

d

-

-

t

s

r

2
—